

visit**Arnhem**

Arnhem

INCLUSIEF
HISTORISCHE
**STADS-
ROUTE!**

visitarnhem.com

Welkom!

Arnhem ligt midden in een prachtige groene omgeving, als poort van de Veluwe en met aan de zuidkant het uiterwaardengebied en de Betuwe. Overal zijn imposante bomen, sfeervolle tuinen en parken en mooie groene singels. Een bezoek aan een van de grote attracties en musea mag niet ontbreken. Ook kun je in Arnhem goed terecht voor mode & design. In dit boekje is een historische stadsroute te vinden, die langs alle bijzondere historische locaties in Arnhem centrum gaat. Waaronder de locaties die een belangrijke rol speelden tijdens de Slag om Arnhem.

COMPLETE
WANDELKAART
OP PAG. 16-17

visitArnhem

PAG | ONDERWERP

- 4 > Hotspots
- 10 > Shoppen
- 12 > Eten & drinken
- 15 > Cultuur
- 16 > Centrumkaart Arnhem
- 18 > Historische Stadsroute

MEER INFO

Visit Arnhem (in station Arnhem Centraal), [visitarnhem.com](https://www.visitarnhem.com) of download de VVV app

Uitgave 2017: Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen
Niets uit deze brochure mag worden overgenomen zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.
Aansprakelijkheid t.a.v. de inhoud kan niet worden aanvaard.

Historische informatie: Gilde Arnhem
Kaart: Przewalski Ontwerpers
Ontwerp & opmaak: kingling.nl

MUSEUMARNHEM.NL

KUNST MET HOOFDLETTER K

Laat je verrassen bij Museum Arnhem door een van de twintig tentoonstellingen en per jaar. Het museum bevindt zich in een 19e eeuws theehuis met moderne aanbouw. De unieke vaste collectie, kent veel schilderijen van magisch realisten. Daarnaast zijn er wisselende exposities. Tijdens je bezoek aan het museum kun je heerlijk ontspannen in het museum-café met schitterend uitzicht op de beeldentuin en de Rijn. Het museum wordt verbouwd in 2017-2019. Kijk voor openingstijden op de website.

WIJNMUSEUM.NL

WORD EEN WIJNEXPERT

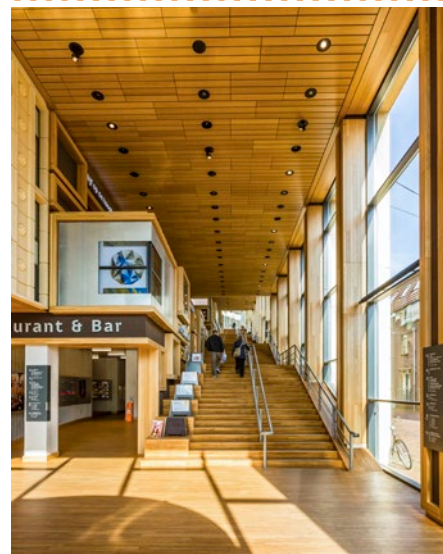
In het Nederlands Wijnmuseum in Arnhem komen de wijncultuur en wijnhistorie tot leven. In de authentieke wijnkelders kom je meer te weten over de fascinerende wereld van wijn. Of je nu een wijnexpert bent, of alleen liefhebber. Je zult verbaasd staan over de grootte van de kelders, midden in de stad. Uiteraard kun je nagenieten in het wijncafé.

WATERMUSEUM.NL

WATERPLEZIER

Hoeveel liter water denk jij dat je per dag verbruikt? Kom alles te weten over water in het Nederlands Watermuseum. Het museum is gevestigd in de oude Begijnenmolen uit de 15e eeuw aan de Sint Jansbeek. Verborgen in én onder park Sonsbeek ligt een uniek doe-museum over alle aspecten van water. Een spetterend dagje uit voor het hele gezin!

ROZET.NL

ROZET VERRUIMT JE BLIK

Het bijzondere Rozet gebouw won diverse architectonische prijzen en is voor iedereen gratis toegankelijk. Start je ontdekkingstocht in de kelder in het Erfgoedcentrum. Hier beleef je het verhaal van Arnhem door te kijken, luisteren, onderzoeken en te voelen. De trappen van Rozet's binnenstraat leiden je langs wisselende exposities, een van de mooiste bibliotheken van Nederland naar de Expo en het panoramisch dakterras op de vijfde verdieping. Als je voldoende indrukken hebt opgedaan, kun je neerstrijken voor een lekker drankje en hapje in Café Memento.

BRONBEEK.NL

ONTDEK NEDERLANDS- INDIË

In Museum Bronbeek leeft de koloniale geschiedenis van ons land voort. Hoe kwam Nederland eigenlijk terecht in Nederlands-Indië, dat grote eilandenrijk,

het tegenwoordige Indonesië? Wat is het verhaal van onze honderdduizenden landgenoten met Indische roots? Je bent welkom in Museum Bronbeek om het te ontdekken. Sluit je bezoek af in het museumrestaurant met een echte Indische maaltijd.

BURGERSZOO.NL OP ONTDEKKINGSREIS

Koninklijke Burgers' Zoo ligt in een bosrijke omgeving ten noorden van Arnhem. Het dierenpark bestaat uit diverse themagebieden, ecodisplays. Een levensechte weergave van een natuurgebied met zijn eigen bijzondere dier- en plantensoorten, zoals het tropisch regenwoud, de rotswoestijn of een tropisch koraalrif. Een leuk dagje uit voor het hele gezin. Nieuw in 2017: de mangrove.

TIPS VOOR HET GROENE ARNHEM

- Ga naar de Molenplaats in Park Sonsbeek. Vanuit dit bezoekerscentrum kun je starten met een wandeling, bijvoorbeeld de nieuwe Trappetjeswandeling. In de Molenschuur kun je terecht voor een heerlijke koffie of lunch;
- Beklim uitkijktoren De Belvédère en bezoek de Steile Tuin in Park Sonsbeek;
- Ga terug in de tijd bij Huis Zypendaal in Park Zypendaal, een oude Arnhemse buitenplaats uit 1762. Het in oude stijl- ingerichte huis is geregeld geopend voor publiek;
- Neem het pontje vanaf de Rijnkade naar Uiterwaardpark Meinerswijk en dwaal een dagje door de uitgestrekte uiterwaarden en moerassen met rondzwervende kuddes paarden en runderen. Vergeet niet een kijkje te nemen bij het voormalige Romeinse fort;
- Bezoek Stadspark Coehoorn op de plaats waar ooit de Kleine Eusebiuskerk stond;
- In het Spijkerkwartier vind je veel openbare tuinen. Kom kijken bij de Watertuin vol lelies en kikkers of bekijk de 'Achtertuin' met uitzicht op prachtige 19e-eeuwse geveltes;
- Nabij Park Sonsbeek ligt een verrassende tuin waar alles en iedereen tot bloeit komt. Kom bloemen plukken, groente oogsten of strijk neer in de theeschenkerij in Stadstuin Kweekland;
- Elke eerste zondag van de maand, van maart tot en met december, is de Sonsbeekmarkt. Met bijzondere producten, zowel food als non-food. Over elk product weten de kraamhouders van alles te vertellen.

OPENLUCHTMUSEUM.NL DAAR MAAK JE GESCHIEDENIS MEE!

Wil je beleven hoe wonen en werken in Nederland eruitzag tijdens de laatste eeuwen? In het Nederlands Openluchtmuseum hoor je de mooie verhalen van vroeger. De radmaker, oliemolenaar en smid laten je zien hoe zij vroeger de kost verdienen. Er is veel te zien en te doen, en vanaf september 2017 biedt de interactieve tentoonstelling Canon van Nederland nog meer informatie over onze vaderlandse geschiedenis.

Canon van Nederland

EUSEBIUSKERK.NL DE ACHT REDENEN OM DE EUSEBIUSKERK TE BEZOEKEN

1. De panoramalift brengt je naar 73 meter hoog voor een prachtig uitzicht over Arnhem;
2. De kerk als fraai voorbeeld van de laatgotiek;
3. Het praalgraf van Karel, hertog van Gelre en graaf van Zutphen bevindt zich in de kerk;
4. Je voelt de herinnering aan de bewogen periode tijdens de Tweede Wereldoorlog;
5. In de kerk staat het imposante Strumphlerorgel;
6. Het grootste carillon van Europa met 54 klokken hangt in de kerktoeren;
7. Je ziet sporen van zowel katholicisme als protestantisme;
8. In de grafkelders liggen skeletten van de drie neven van Willem van Oranje en de fundamente van de voorganger van de St. Maartenskerk.

HOGVELUWE.NL
KUNST IN DE NATUUR

Ontdek de groene schatkamer van Nederland op de gratis te gebruiken Witte Fietsen die onlosmakelijk verbonden zijn met Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Het Nationale Park is een wereldberoemd natuurpark met ruim 5.400 hectare bos, heidevelden, grasvlakten en zandverstuivingen. Midden in het park vind je het Kröller-Müller Museum.

Bezoek de wereldberoemde verzameling kunst, met onder andere werken van Vincent van Gogh en een unieke beeldentuin.

De Hoge Veluwe verkennen? Gebruik ingang Schaarsbergen voor de snelste toegang naar het park.

AIRBORNE MUSEUM.NL
A BRIDGE TOO FAR

Het bezoek aan het Airborne Museum 'Hartenstein' in Villa Hartenstein (Oosterbeek) blijft je lang bij, misschien wel je hele leven. Het museum toont in beeld en woord de Slag om Arnhem. De Airborne Experience in de kelder van het museum laat een onuitwisbare indruk achter. In het donker zie je de vliegtuigen en jeeps op het slagveld, loop je tussen de soldaten, hoor je de schoten...

Airborne at the Bridge is een nieuw informatiecentrum met in de hoofdrol die wereldberoemde Bridge too Far. Vanuit het museum kijk je uit op de John Frostbrug en krijg je met 3D-brillen een beeld hoe de strijd om de brug in 1944 verliep.

DITISPASARNHEM.NL

**ARNHEM CADEAU
GEVEN? DAT KAN!**

Een eigen cadeaukaart voor Arnhem: Dit is **PAS Arnhem**. Een cadeaukaart die in Arnhem te besteden is bij een groot aantal deelnemende winkels, horeca-gelegenheden, attracties en culturele instellingen. Dat betekent: shoppen bij de leukste winkels en eten bij de lekkerste restaurants! De cadeaukaart is onder andere verkrijgbaar bij Visit Arnhem op Arnhem Centraal.

hot toShop

In Arnhem ligt ARTEZ hogeschool voor de kunsten, met onder andere opleidingen in beeldende kunst en mode. De mode-academie speelt een grote rol in het aantrekken en ontwikkelen van design- en modetalenten. In de binnenstad vind je zowel populaire ketens als unieke zaakjes met een eigenzinnig assortiment. In het Spijkerviertel en de 7straatjes wandel je langs karakteristieke winkels met een uniek aanbod. Shop ze!

REISBOEKHANDEL.NL BOEKHANDEL OVER REIZEN & GEOGRAFIE

Naar reisboekhandel De Noorderzon ga je voor een uitgebreid assortiment landkaarten en reisgidsen. Van je voorkeur tot Verweggistan, van alle mogelijke bestemmingen zijn er héél veel titels te vinden. Aangevuld met boeken over geografie, natuur en (literaire) reisverhalen. Alleen al voor wandelaars en fietsers zijn er vele duizenden kaarten en gidsen. Het complete assortiment vind je ook in de webwinkel.

HETCOLOFON.NL BOEKEN, MUZIEK EN KOFFIE

Boekhandel Het Colofon heeft een grote collectie nieuwe boeken en op de tweede verdieping een afdeling tweedehands- en voordeelboeken. Maar Het Colofon is meer dan een boekhandel. Het is een podium voor kunst en cultuur met exposities, lezingen, workshops en voorstellingen. Sinds het begin van dit jaar heeft Het Colofon een grote afdeling klassieke muziek. Het Colofon is altijd in ontwikkeling en is nooit af. Kom je verbazen!

MODEKWARTIER.NL CREATIEF MAATWERK

Dat Arnhem mode- en designstad is, zie je terug in het modekwartier. Op deze creatieve plek, midden in de wijk Klarendal, draait het om mode en design en om kunst en eten. Wat je hier aantreft? Winkels, werkplaatsen, studio's, galerieën, restaurants en showrooms. Volop creatieve bedrijvigheid dus.

Aanstormend talent, gevestigde namen, trendsetters, ambachtsmensen: zij vormen het kloppend hart van het dynamische Modekwartier. Maak kennis met enthousiaste ontwerpers, neem een kijkje in hun atelier en zie hoe zij met groot vakmanschap en liefde producten realiseren.

Modekwartier - Heleen van der Meer

Foto: Marita Bakker

Modekwartier - Debbie Wijskamp

Foto: David Jonathan

BAPTIST.NL

KWALITEIT & AMBACHT

Al sinds 1984 is **Baptist** een begrip in Arnhem en omstreken. Het assortiment kwaliteitsproducten varieert van ijzerwaren en gebouwsbeslag tot (houtbewerkings)gereedschappen. Dus is je huis toe aan een verbouwing of ben je op zoek naar een nieuwe hobby? En ben je daarvoor op zoek naar het beste gereedschap? De specialisten van Baptist delen graag hun kennis en helpen je graag verder.

Bij Baptist vind je vele producten zoals hand- en elektrische gereedschappen, ijzerwaren, lijmen, persoonlijke bescherming en nog veel meer. Daarnaast vind je er het mooiste raam-, deur- en veiligheidsbeslag, voor monument of nieuwbouw.

Het Baptist team verwelkomt je graag in Arnhem. De koffie en thee staat klaar!

nice toTaste

Vanzelfsprekend kun je in Arnhem ook goed eten en drinken. De laatste jaren komen er steeds meer nieuwe cafés en restaurants bij met concepten waar je elkaar kunt ontmoeten en van het gezelschap en het eten en drinken kunt genieten. Urenlang tafelen met verschillende hapjes, nieuwe gerechten uitproberen of speciaalbieren of -wijnen proeven. Er zijn talloze cafés en restaurants aan gezellige pleinen, kleine hofjes en aan het water op de Rijnkade. In de zomer is het genieten op een van de vele terrassen.

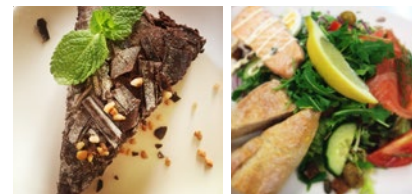
STAN-CO.NL HANGOUT VAN ARNHEM

STAN&CO is de perfecte plaats voor gezelligheid, eten, een (verwarmd) terras en vrienden. In het statige oude bankgebouw aan het Willemplein ontmoet je oude en nieuwe vrienden in een eigentijds en uitnodigend interieur. Van 's ochtends een STAN&CROISSANT tot 's avonds een STAN&STEAK. Met 's ochtends een kopje koffie of 's avonds je laatste glas wijn. Eten, drinken, muziek en mensen, alles wat je nodig hebt op ieder moment van de dag. Bij STAN&CO word je zeven dagen per week in de watten gelegd, samen met je vrienden.

ARNHEMSMEISJE.COM ETEN MET LIEFDE

Wil je gerechten proeven die met liefde worden klaargemaakt? Arnheems Meisje is een levendig grand café aan de voet van de Eusebiuskerk en grenzend aan de 7straatjes. Zeven dagen per week kun je terecht voor een uitgebreid ontbijt, koffie met gebak, een goede lunch, ontspannen borrelen én heerlijk dineren tijdens een bezoek aan Arnhem. En.. het verwarmde terras is het hele jaar open!

ANNEMAX.NL VERSE KOFFIE

Goede koffie en huisgemaakte taart? Of een lekker ontbijtje, high tea of uitgebreide lunch? Je vindt Anne&Max op de hoek van de Bakkerstraat en het Kerkplein. Proef de heerlijke vers gemaakte biologische gerechten en geniet van de beste koffie's. Bijvoorbeeld een bijzondere seizoens-espresso of een slow coffee (zoals filterkoffie en cafetière). Snel door? Je kunt de koffie's, sandwiches en salades ook meenemen.

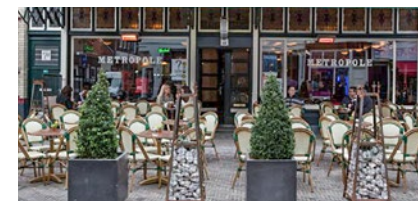
CASPARARNHEM.NL HUISKAMER IN HET MODE- KWARTIER VAN ARNHEM

In CASPAR wordt gelezen, gewerkt, gespeeld en gepraat. Grote koppen koffie, ruime selectie speciaalbieren, waarvan twaalf op tap, een mooi wijnaanbod en een origineel assortiment sterke drank. Bij CASPAR eet je wat de pot schaft; wekelijks wisselt de kaart met daarop één vlees-, één vis- en één vegetarisch gerecht. Traditionele gerechten en moderne keuken gaan hand in hand; alles ambachtelijk bereid.

METROPOLE.NL DE ZIEL VAN METROPOLE

Een uniek authentiek café in Jugendstil dichtbij het centrum, bioscopen en theaters. Het sfeervolle Grand Café Metropole heeft een levendig terras en een schitterende binnentuin, waarvan het dak in de zomer wordt opgeschoven. Aan de leestafel kun je rustig een krant lezen, of je kunt lekker borrelen of sfeervol dineren. Met veel zorg en liefde worden heerlijke wijnen en mooie biertjes voor je geserveerd.

BURGERSWIJN.NL

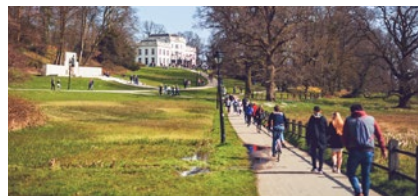
BURGERS EN WIJN

Bij Iveau geniet je van diverse soorten huisgemaakte burgers, heerlijke wijnen en bijpassende delicatessen. Er wordt veel aandacht besteed aan de herkomst van de producten. Dit proef je terug in verrassende burgers: zo heeft Iveau in 2016 de prijs 'Lekkerste Hamburger Finest 2016' gewonnen! In de prachtige binnentuin waar je je in het buitenland. Op donderdag t/m zondag ook voor lunch geopend.

STADSVILLASONSBEЕК.NL

IN HET MOOIESTE STADSPARK VAN NEDERLAND

Het Grand Café van de Stadsvilla is de centrale ontmoetingsplek in het gebouw. Het gehele jaar is het goed vertoeven op het terras met uitzicht over het park en de stad Arnhem en in de donkere maanden is het gezellig dineren bij kaarslicht op tafel. De Stadsvilla heeft ook zeven verschillende zalen geschikt voor verschillende activiteiten zoals feestelijke en zakelijke bijeenkomsten.

GRANDCAFEAANDEBEEK.NL

AAN DE BEEK

Je wilt even op een rustig plekje genieten van een ontspannen lunch? Stap dan Grand Café Aan de Beek binnen. Net buiten het centrum in Park Sonsbeek word je vanuit een hippe & trendy serre verrast door een prachtig uitzicht. Een plek om met gezellig gezelschap de middag te vertoeven voor een uitgebreide lunch of borrel.

OLD-DUTCH.NL

DRANKJE BIJ OLD DUTCH

Geniet in de bar / lounge van Hotel Old Dutch in een ontspannen atmosfeer van een drankje of aperitief. Ook kun je dineren in de ruimte naast het hotel. De gerechten worden met verse producten en ingrediënten bereid.

Één dag is lang niet genoeg om Arnhem te beleven. Blijf dus gezellig overnachten! Op hotelsarnhem.nl staan alle hotels in en om de stad overzichtelijk weergegeven. Van charmant boetiekhotel tot luxe landgoed.

Arnhem is thuisbasis van gezelschap Introdans, Toneelgroep Oostpool en Het Gelders Orkest. Cultureel genieten kun je in een van de theaters, bijvoorbeeld het nostalgische Posttheater, GelreDome, of in een van de schouwburgen. Ook zijn er meerdere bioscopen, waaronder de Pathé bioscoop bij station Arnhem Centraal, Vue bioscoop en Focus Filmtheater.

MUSIS-ARNHEM.NL

HUIS VOOR MUZIEK

Muziek liefhebbers opgelet! Musis, huis voor muziek, thuis van Het Gelders Orkest. Van klassiek tot hiphop en alles wat ertussen zit: je vindt het in de brede programmering van dé muziektempel van Arnhem. In dit unieke concertgebouw ontmoeten renaissance en modern elkaar. In het monumentale deel, welke in 2017 gerestaureerd wordt, proef je de geschiedenis van Arnhem. Sinds mei 2017 is ook de nieuwe zaal, De Parkzaal, in gebruik genomen. In een korte tijd is de akoestiek alom geroemd door muzik liefhebbers en media. De glazen schuifpui achter het podium biedt tijdens concerten een blik op het groene Lauwersgrachtpark waarbij de bomen mee lijken te bewegen op elke gespeelde noot. Op een zonnige dag kan de schuifpui omhoog en kun je zelfs in het park genieten van de betoverende klanken! Uniek in Europa, een must-see in Arnhem!

PODIUM VAN EN VOOR DE STAD

De grootste artiesten en mooiste toneelstukken gingen er in première, ontroerende en

VISITARNHEM.COM

EVENEMENTEN

In de zomer is Park Sonsbeek geregeld het decor voor openluchtconcerten en culturele festivals. Ook in de binnenstad worden vele festivals en evenementen georganiseerd, zoals het Worldstreetpainting festival, Fashion + Design Festival Arnhem, Sprookjesfestival, Bridge to Liberation Experience en Winter Arnhem. Een overzicht van evenementen is te vinden op de site of download de gratis VVV app.

Foto: Rob Voss

hilarische momenten werden er gedeeld: Stadstheater Arnhem. Introdans en Toneelgroep Oostpool zijn huisgezelschappen en beleven ieder jaar vele premières in het Stadstheater om vervolgens de rest van het land te veroveren.

Bekijk het programma van bekroonde voorstellingen, verschillende opera's of internationale grootheden op de website stadstheater-arnhem.nl

Bezienswaardigheden en theaters

- 1 Park Sonsbeek
- 2 Molenplaats Sonsbeek
- 3 Eusebiuskerk
- 4 Historische Kelders
- 5 Modekwartier
- 6 GelreDome
- 7 Stadstheater Arnhem
- 8 Musis
- 9 Duivelshuis/Stadhuis
- 10 Rozet
- 11 Feestaardvarken
- 12 Luxor Live
- 13 Posttheater
- 14 Theater aan de Rijn
- 15 Huis Oostpool
- 16 Theater Het Hof
- 17 Sabelspoort
- 18 John Frost brug
- 19 Huis Zypendaal
- 20 Pathé
- 21 Vue Arnhem
- 22 Focus Filmtheater
- 23 Willemoen
- 24 Papendal
- 25 Immerloo Park

Horeca

- 26 Dudok
- 27 Grand Café Metropole
- 28 Caspar
- 29 Stan&Co
- 30 Stadsvilla Sonsbeek
- 31 Grand Café Arnheims Meisje
- 32 Iveau
- 33 Anne&Max
- 34 Hotel Old Dutch
- 35 Grand Café Aan de Beek

Winkels

- 36 Reisboekhandel de Noorderzon
- 37 Baptist
- 38 Het Colofon

Stadsroute

- visitArnhem** > visitarnhem.com
- Luisterplek Spannende Geschiedenis Middeleeuwen** > spgs.nl
- Luisterplek Liberation Route Europe** > liberationroute.com

Musea en attracties

- A Nederlands Openluchtmuseum > openluchtmuseum.nl
- B Nederlands Watermuseum > watermuseum.nl
- C Museum Arnhem > museumarnhem.nl
- D Airborne at the Bridge > airborne-museum.nl
- E Nederlands Wijnmuseum > wijnmuseum.nl
- F Airborne Museum 'Hartenstein' > airborne-museum.nl
- G Koninklijke Burgers' Zoo > burgerszoo.nl
- H Museum Bronbeek > museumbronbeek.nl
- I Erfgoedcentrum > rozet.nl
- J Het Nationale Park De Hoge Veluwe > hogeveluwe.nl
- K Huis Zypendaal > glk.nl
- L Kasteel Doorwerth > glk.nl

STADSRUTE

Afstand: 4 km,
duur: ± 2 uur

ZÓ WERKT DE WANDELROUTE!

De wandelroute wordt schematisch weergegeven met een oranje lijn op elke pagina. Boven de routelijn vind je de wandelinstructies en onder de routelijn informatie over de bijzondere locaties (1 t/m 25) die je onderweg tegenkomt. De routekaart is te vinden op pagina 16-17.

Vanaf Visit Arnhem loop je het station uit en steek je het plein over met behulp van de voetgangers verkeerslichten. Je bent dan aan de overkant van het **Nieuwe Plein** waar zich tot circa 1850 de stadsmuur bevond met daarvoor de stadsgracht. Je gaat rechtsaf tot de eerste straat links, de **Korte Hoogstraat**, die uitkomt op de **Korenmarkt** > zie 2.

STARTPUNT

Visit Arnhem (in station
Arnhem Centraal)

Station Arnhem Centraal (zie 1)

Kornbeurs (zie 2)

Je gaat rechtsaf door de **Luthersestraat**, kruist de Varkensstraat en komt via de **Tullekensteeg** in de **Rijnstraat** uit. Ga hier rechtsaf > zie 3.

Kornbeurs, circa 1905 (zie 2)

1. ARNHEM CENTRAAL

Station Arnhem Centraal mag een architectonisch pareltje genoemd worden en heeft tal van internationale prijzen gewonnen. Het ontwerp van Ben van Berkel is geïnspireerd op het golvende landschap van Arnhem.

2. KORENMARKT

Deze is royaal voorzien van alle soorten horeca en alom bekend vanwege het Amhemse uitgaansleven. De graanpakhuizen rondom herinneren aan de oorspronkelijke activiteit van deze markt namelijk de graanhandel die in 1914 is gestopt. Een bijzonder gebouw ligt op de hoek van de Korenmarkt en de Luthersestraat, namelijk het classicistische kerkgebouw van de Lutherse gemeente uit 1737. Boven de ingang is nog steeds het

relief van een zwaan te zien, het symbool van de Lutheranen.

3. RIJNSTRAAT

Deze straat is het westelijke deel van de oude ommuurde stad met vier stadspoorten. De Rijnpoort bood toegang aan de westkant en op de plek van het huidige Velperplein lag de stadspoort aan de oostkant, de 'Velperpoort'.

Op nummer 71 is de voorgevel van een gebouw uit de 14^e eeuw te zien, het voormalige 'St. Peters Gasthuis'. Dit huis heeft drie grote gewelkelders, een deel ervan werd in 1527 door Karel van Gelre gehuurd om zijn wijnvoorraad op te slaan. Het pand is hoofdkantoor van de DrieGasthuizenGroep. Het is de oudste en nog steeds bestaande instelling op het gebied van de sociale (ouderen)zorg in Arnhem.

Je gaat nu rechtsaf en vervolgens linksaf de **Oude Oeverstraat** in > zie 4.

Aan het einde van de Oude Oeverstraat kom je uit op een plein met het **Rozet gebouw** > zie 5.

Vervolgens ga je via de **Kortestraat** terug naar de **Rijnstraat** en rechtsaf > zie 6.

Rozet (zie 5)

Zittende Oude Man (zie 7)

Wandel verder tot aan de kruising met de Mariëburgstraat en Wielakkerstraat. Op dit kruispunt ga je rechtsaf de **Wielakkerstraat** in > zie 7.

4. HISTORISCHE KELDERS

• MEER INFO: SPANNENDEGESCHIEDENIS.NL

Onder veel panden in de oude binnenstad bevinden zich Historische Kelders. Jarenlang lagen deze eeuwenoude kelders ongebruikt onder de grond. In de Rijnstraat heeft de gemeente in de jaren negentig 39 kelders verworven en deze met elkaar verbonden. De kelders zijn in oude glorie gerestaureerd en eind 2001 voor het publiek opengesteld. De ingang van de kelders bevindt zich in de Oude Oeverstraat.

gebouw is van het architecten duo Neutelings Riedijk, bekend van het Instituut voor Beeld en Geluid, het MAS in Antwerpen, Eemhuis Amersfoort en het Stadhuis van Deventer.

Tegenover Rozet ligt een enorm Feestaardvarken, een kunstwerk van Florentijn Hofman. Dit aardvarken is een cadeau van Koninklijke Burgers' Zoo aan de binnenstad ter gelegenheid van hun 100-jarig bestaan in 2013. Kinderen kunnen er eindeloos op spelen.

Feestaardvarken (zie 5)

5. BARTOKPARK / ROZET

Rozet is sinds 2013 het onderkomen voor de Bibliotheek, het Kunstbedrijf, de Volksuniversiteit en het Erfgoedcentrum (voorheen Historisch Museum Arnhem). Het laatste vertelt chronologisch de geschiedenis van Arnhem. Het is gratis te bezoeken. Het

6. DE MORIAAN

Rechts vind je op nummer 41 het huis 'De Moriaan' met de laat-rennaissance gevel. Het huis blijkt echter ouder te zijn en heeft onder meer bij een renovatie in de 17e eeuw zijn huidige voorgevel gekregen. Het diende in de 17e en 18e eeuw als woning voor magistraten en als logement. Bij een blik naar boven zijn nog veel oude gevels boven de 'moderne' winkelpanden te zien.

7. HET EILAND

Hier zie je een aantal oude pandjes van onder andere een joodse slagerij/poelier en rechts een oud steegje. Je komt uit op 'Het Eiland'. Het eerste wat daar opvalt, is het bronzen beeld van 'Zittende Oude Man' dat in 1977 naar model van de Rhedense kroegbaas 'Jan van Lankwarden' is gemaakt door de Arnhemse beeldhouwer Wim Kuyl (zie foto boven).

Het Eiland (zie 7)

Op nummer 6 zie je een fraai pand in de stijl van de Amsterdamse school, dat in 1920 werd gebouwd als kantoor en drukkerij van de 'Nieuwe Arnhemsche Courant'. De oorspronkelijke bestemming van dit gebouw is herkenbaar aan de verticaal geplaatste pen met daarnaast een inktpot die rechts naast het grote raam zichtbaar zijn.

Je loopt een klein stukje naar links > **zie 8**.

Wandel weer terug en ga de **Kerkstraat** in > **zie 9**.

7straatjes (zie 9)

Wandel verder. Sla rechtsaf de **Pastoorstraat** in. Na 30 meter links zie je de **Synagoge** > **zie 10**.

Wandel terug naar de **Kerkstraat** en sla rechtsaf > **zie 11**.

8. OUDSTE KOFFIEHUIS

Aan de linkerkant zie je de Arke Noachstraat waar rechts naar men zegt het oudste koffiehuis van Arnhem 'Het Oranje Koffiehuis' is gevestigd. Het werd rond 1850 gebouwd, de tapperij werd ongeveer 20 jaar later verbouwd en in 1926 werd het café opnieuw opgebouwd met stijlelementen van de Amsterdamse school.

stadsboerderij. Ter hoogte van de panden 12 tot 15 vind je aan beide zijden van de straat gerestaureerde winkels met de oorspronkelijke 19e-eeuwse puien. Het achterhuis van het van oorsprong laat-middeleeuwse huis op 9 is sinds 1750 in gebruik geweest als rooms-katholiek Weduwenhuis. Slager Evers (met de varkenskoppen op de gevel) is de oudste nog bestaande slagerij. De slagerij is in 1800 door slager Taverne begonnen.

9. KERKSTRAAT

Dit is één van de oudste straten van Arnhem met sporen van bewoning zijn gevonden uit de 9e tot de 11e eeuw. Rechts op nummer 32 een gerestaureerd huis met een laat-middeleeuwse poort die als toegang diende tot het erf van een huis dat aan de Bakkerstraat stond. Tot in de jaren dertig van de vorige eeuw heeft deze poort nog gediend als ingang van een in deze straat gevestigde

Oudste Koffiehuis (zie 8)

10. SYNAGOGUE

Deze synagoge aan de Pastoorstraat is in 1853 gebouwd. De Joodse gemeenschap in Arnhem is een van de oudste van Nederland.

11. PRESICKHAEFFS HUYS

• MEER INFO: SPANNENDEGESCHIEDENIS.NL

Links op nummer 19 zie je het T-vormige Presickhaeffs Huys een van oorsprong 14de eeuws huis met 15^e en 16^e eeuwse trapgevels. Het natuurstenen poortje dateert van ca. 1640. Dit huis ontleent zijn naam aan de burgemeesters 'Van Presickhaafe' die daar in de 16^e eeuw woonden.

Presickhaeffs Huys (zie 11)

Je loopt de straat uit en gaat rechts om de kerk heen > zie 12.

Je loopt naar links en steekt hier over. Je bent nu op de Markt > zie 13.

Wandel verder en ga de straat rechts naast het provinciehuis in > zie 14.

Eusebiuskerk (zie 12)

Sabelpoort (zie 14)

12. EUSEBIUSKERK

• MEER INFO: SPANNENDEGESCHIEDENIS.NL

Je bent nu op het Kerkplein. In het najaar van 2017 stroomt een deel van de Jansbeek langs de noordzijde van de kerk. De Jansbeek, die in Zypendaal ontspringt, vormde de levensader van Arnhem. Tien molens wekten met de waterkracht energie op en vele brouwerijen gebruikten het water om bier te brouwen. De volksdrank van vroeger tijden. Vroeger liep de Jansbeek langs de zuidzijde van de Kerk.

Je staat oog in oog met een laatgotisch kerkgebouw de Eusebiuskerk en kijkt naar de 93 meter hoge toren. Deze kerk werd gebouwd tussen 1450 en 1540 en is in september 1944 voor het grootste deel verwoest tijdens de Slag om Arnhem. Na diverse restauraties werden kerk en toren weer voor publiek toegankelijk.

Eusebiuskerk (zie 12)

Er werd in de toren een glazen lift ingebouwd die je naar een hoogte van 73 meter brengt en waar je bij helder weer een schitterend uitzicht hebt over Arnhem en de verre omgeving. Vanaf 2010 wordt de kerk opnieuw gerestaureerd. In het plaveisel zie je de contouren aangegeven van de voorganger van deze kerk, de St. Maartenskerk.

Op het Kerkplein wordt in 2017 gewerkt aan een nieuw Focus Filmtheater. Deze uitbreiding maakt het mogelijk om het film-culturele aanbod op niveau te brengen en biedt veel meer mogelijkheden voor andere kunstvormen. In het voorjaar van 2018 zal het nieuwe theater zijn deuren openen.

13. MARKT

Het 18e-eeuwse classicistische gebouw op de hoek van de Turfstraat en de Markt is de voormalige 'Waag'. Op de Markt worden

de wekelijkse markten gehouden. Je loopt naar de zuidzijde van de Markt en ziet 'Het Huis der Provincie' een monumentaal atriumgebouw uit 1954 waarin veel toegepaste kunst is te zien en dat sinds kort als Rijksmonument staat geregistreerd. In 2017 is het Huis der Provincie gesloten voor een grootscheepse renovatie.

14. SABELSPOORT

• MEER INFO: SPANNENDEGESCHIEDENIS.NL

Rechts naast het provinciehuis bevindt zich de middeleeuwse Sabelpoort, de enige stadspoort die na het slechten van de vestingmuren in de 19e eeuw is overgebleven. Deze is verbonden met 'Het Huis der Provincie' en heeft als onderdeel ervan een representatieve functie.

Airborne at the Bridge (zie 15)

Je gaat onder de **Sabelspoort** door en vervolgens naar links > **zie 15**.

Je loopt terug naar de Markt en vervolgt je weg terug richting de kerk.
Bij het oversteken van de **Turfstraat/Walburgstraat** sla je rechtsaf > **zie 16**.

Duivelshuis (zie 16)

Walburgiskerk (zie 17)

15. BRIDGE TOO FAR

• MEER INFO: LIBERATIONROUTE.NL

Voor je zie je de Rijn en aan de linkerkant de Rijnbrug. Dit is de historische 'Bridge Too Far'. Je bent nu op de plaats waar de Geallieerden in 1944 geprobeerd hebben de brug op de Duitsers te veroveren. De Slag om Arnhem, die in september 1944 aan de oevers van de Rijn werd uitgevochten, maakte deel uit van de Operatie Market Garden. Dat was de codenaam van een groot offensief, met als doel vanuit het al bevrijde België in één keer door te stoten naar Midden-Nederland en vervolgens af te buigen naar Duitsland. Het doel was om de Arnhemse brug te laten veroveren. De Duitse overmacht was echter te groot. Market Garden was mislukt, Arnhem was een 'brug te ver'. Een groot deel van de oude binnenstad werd vernield. Na de slag moesten alle Arnhemmers op bevel van de Duitse over-

heid de stad verlaten en vervolgens werd Arnhem systematisch door het Duitse leger leeggeroofd. Arnhem werd een 'spookstad'. Het verzetsmonument op het Jacob Groenewoudplantsoen voor je komt van de achtergevel van concertgebouw Musis. Het monument is ontworpen door Jouke Hoogland en de dichter Jos Pauw. De tekst 'De meeste mensen zwijgen, een enkeling stelt een daad' karakteriseert het verzet. Aan de Rijnkade ligt tevens het nieuwe informatiecentrum Airborne at the Bridge met meer informatie over de Slag om Arnhem.

John Frostbrug (zie 15)

16. DUIVELSHUIS

• MEER INFO: SPANNENDEGESCHIEDENIS.NL

Links zie je het 'Duivelshuis'. De oorsprong ligt in de 15e eeuw, hertog Karel van Gelre kocht het in 1518. Het staat ook bekend als het huis van Maarten van Rossum, eigenaar in de 16e eeuw. Maarten van Rossem liet het huis verbouwen met een gevel volgens de nieuwste bouwmode. Deze stijl is veel later 'Renaissance' gaan heten. Ook liet Van Rossem het gebouw aankleden met tal van beelden. De saters aan de voorgevel werden door de Arnhemmers al snel aangezien voor duivels. De Arnhemse burgemeesters hebben sinds 1830 hun werkkamer in het Duivelshuis.

17. WALBURGISKERK

• MEER INFO: SPANNENDEGESCHIEDENIS.NL

De oudste kerk van Arnhem de 'Walburgiskerk' is een vroeg-gotische driebeukige pseudo-basiliek gebouwd tussen 1391 en 1423. Het vijfhoekige koor werd na een restauratie in de eerste helft van de 19e eeuw aangebouwd. In de loop der eeuwen heeft deze kerk uiteenlopende bestemmingen gehad. Als rooms-katholieke kerk gebouwd werd deze na de Reformatie in Arnhem in 1579 voor diverse wereldlijke doelen gebruikt, zoals wapenarsenaal, paardenstal, militaire gevangenis en opslagplaats van goederen van het leger. Evenals vele alle andere gebouwen in de verre omgeving is ook deze kerk zeer zwaar beschadigd in september 1944, de herbouw duurde van 1946 tot 1950.

Wandel langs de kerk en ga onder de rotonde door. Je komt uit op het **Airborneplein** > zie 18.

Wandel terug onder de tunnel door en ga vervolgens rechtsaf en nogmaals rechtsaf onder de tunnel door > zie 19.

Wandel rechtdoor. Je loopt door het **Musispark** met daarin de **Lauwersgracht** met de burgerklok > zie 20.

Musispark (zie 20)

Wandel verder. Op het Velperplein sla je linksaf de winkelstraat in. Ga rechtdoor tot je op de linkerhoek van de **Roggestraat** en de **Beekstraat** de monumentale ingang van het Musiskwartier ziet. Je bent nu op het **Land van de Markt**. Je gaat rechtsaf de **Bovenbeekstraat** in en passeert 'De Dansende Nar' van Hans Bayens. Dit beeldje werd in 1975 door 'De Onganse' aan de stad geschenken i.v.m. het 22-jarig bestaan van deze carnavalsvereniging. Wandel tot aan huisnummer 21 > zie 21.

Je vervolgt de route rechtdoor en gaat linksaf de **Ruiterstraat** in, passeert oude pandjes en komt uit op het **Jansplein** > zie 22.

18. AIRBORNE MONUMENT

Midden op het plein staat het Airborne monument ter nagedachtenis aan 17 september 1944. Het is een door oorlog beschadigde zuil van het voormalig Paleis van Justitie en staat op de lijst van Nationale Monumenten.

Airborne Monument (zie 18)

19. WAALE KERKJE

Achter het Stadstheater uit 1937 ligt het in 1404 gebouwde Waalse Kerkje dat als Kapel behoorde bij een vrouwenklooster dat destijds op het Koningsplein stond.

Het kerkje werd in 1944 zwaar beschadigd en is in 1951 gerestaureerd. De huidige gevel is eigentijds 'de Delftse School', het aangeplakte balkonnetje is een verzinsel van de restaurateur.

20. MUSISPARK

In de tijd dat Arnhem omringd was door stadsmuren en vestingswerken stond ook op deze plek een deel van de muur. De meeste grachten zijn dichtgemaakt met het puin van de stadsmuur. De Lauwersgracht is de enige gracht die nog altijd zichtbaar is. Ieder jaar op 17 september klinkt de burgerklok als dank voor de gemeente. Grenzend aan het park ligt concertgebouw Muis.

21. BURGERWEESHUIS

Op nummer 21 zie je het voormalig Historisch Museum. Dit huis is een schitterend voorbeeld

van een in 1758 gebouwde 18e eeuwse patriciërs woning. Deze is uniek in Arnhem vanwege de zuivere Lodewijk XV-stijl (Rococo) die herkenbaar is aan de absoluut symmetrische opbouw, de vrij sobere buitenkant en het uitbundig versierde interieur. Van 1844 tot 1920 was in dit pand het Burgerweeshuis gevestigd en sindsdien staat het onder die naam bekend.

22. JANSPLEIN

Op het Jansplein zie je links het voormalig postkantoor, een neogotische van oorsprong symmetrisch gebouw met sterke invloeden van de zogenaamde Hanzegotiek. Het is ontworpen door de Rijksbouwmeester C.H. Peters en is in 1889 voltooid. Boven de linkeringang zijn geglazuurde en terracotta reliëfs aangebracht, aan de bovenkant van de ramen zijn gehurkte terracotta aapjes te zien die het gebouw de bijnaam Apenrots

bezorgden. Midden op het plein staat de neoclassicistische 'Koepelkerk' die in 1837 als eerste protestantse kerk in Arnhem werd gebouwd op het terrein dat vrij kwam na de sloop van de restanten van de St. Janskerk en de Commanderie van St. Jan. Tot 1940 heeft de kerk mede gefungeerd als Regimentskerk van de Gele Ridders die tot die tijd in de nabijgelegen Willemskazeme waren gelegerd.

Koepelkerk (zie 22)

Als je even doorloopt ben je op de **Jansplaats** waar nog zeer oude huizen staan > zie 23.

Ga rechtsaf de **Jansstraat** in > zie 24.

Jansplaats (zie 23)

Wandel door tot aan het **Willemssplein**. Op deze plek lag voor de Tweede Wereldoorlog de **Willemsskazerne**. > zie 25.

Je bent aan het einde gekomen van de stadswandeling.

23. JANSPLAATS

Op nummer 28 met 19^e eeuwse voorgevel en voorpui zijn binnen in het casco nog overblijfselen te zien van een middeleeuws woonhuis. Nummer 29 draagt een 18^e eeuwse klokgevel en de kelder is waarschijnlijk 15^e eeuws.

Het standbeeld van 'Karel van Gelre' is in 1940 vervaardigd door Ab Dieckerhof en Joop Hekman. Het werd geplaatst door de Karel van Gelrestichting, die het de Gemeente in 1949 aanbood. Midden op het plein is met 'kinderhoofdjes' de omtrek van een stadspomp aangegeven die hier in het verleden heeft gestaan.

24. DE WILDEMAN

Op nummer 31 hoog in de pui zie je een gevelbeeldje 'de Wildeman' waarvan de geschiedenis onbekend is. De Wildeman is

een mythologische voorstelling van Hercules, als symbool voor kracht. De Wildeman was de beschermer van het pand waarop hij was aangebracht. Er was al voor 1550 sprake van een huis, waarschijnlijk een herberg in de Jansstraat met de naam De Wildeman.

25. WILLEMSPLEIN

• MEER INFO: LIBERATIONROUTE.NL

Voorafgaand aan de luchtlandingen op 17 september 1944 werden Duitse stellingen en kazernes gebombardeerd, waaronder de Willemsskazerne in Arnhem. De plek waar de Willemsskazerne lag heet nu het Gele Rijdersplein, vernoemd naar de Gele ridders die in de kazerne gelegerd waren. Schuin tegenover het Willemssplein, aan de rechterzijde, staat het pand van Vesta, een neoclassicistisch gebouw uit 1930. Aan de overkant zie je Luxor Live. Het theater is gevestigd in een monumentaal

pand dat in 1915-1916 in Art Déco stijl gebouwd werd door de Belgische architect Diehl. Luxor was in zijn tijd een zeer luxueus gebouw voorzien van de nieuwste technieken en was een van de eerste bioscopen in Nederland.

Gilde Stadswandeling Arnhem

Kijk voor info over stadswandelingen en rondleidingen op wandeleninarnhem.nl
Contact voor Kelderrondleidingen:
tel: 06-26778791,
infokelders@wandeleninarnhem.nl
Contact voor Stadswandelingen:
tel: 06-45560908,
infowandelen@wandeleninarnhem.nl

Vesta gebouw (zie 25)

DUDOK

CAFE BRASSERIE

Dudok is dé huiskamer van Arnhem, een ontmoetingsplek voor velen, waaronder stadsbezoekers en gezelligheidszoekers, juristen en creatieven, politici en theaterbezoekers. Dudok Arnhem is gevestigd in een monumentaal bankgebouw en die grandeur straalt er vanaf.

U kunt de gehele dag bij ons terecht voor ontbijt, de lekkerste koffie van de stad met de beroemde appeltaart, een borrel of lunch, een goed glas bier of uitgebreid diner. Naast het eten en drinken geniet u hier ook van exposities, concerten en andere culturele reuring. Ook kunt u prima werken in Dudok Arnhem (of online verpozen) want er is gratis wifi en een uitgebreide leestafel.

Dudok is dé culturele hangplek van Arnhem, waar dat hangen tot kunst verheven wordt. U bent van harte welkom!

